

บทที่ 2

แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการวิจัย

การศึกษาการให้บริการการศึกษาระดับประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครกับการพัฒนาชุมชนชนเมือง เป็นการศึกษาที่ใหม่ทางคานวิชาการ เพราะเป็นเรื่องของพื้นที่เขตชานเมืองที่เป็นพื้นที่เขตคอรระหว่างเมืองกับชนบท (Rural-Urban Fringe) โรงเรียนจะมีส่วนช่วยหรือเป็นตัวสัมพันธ์ในการพัฒนาชุมชนชนเมืองอย่างไร เป็นเรื่องที่น่าสนใจ การศึกษาในที่นี้ไ้รวบรวมแนวทฤษฎีและความคิดที่เกี่ยวข้องเพื่อการศึกษาได้ดังนี้

1. ความหมายของชุมชน
2. ประเภทหรือชนิดของชุมชน
3. ความหมายของพัฒนาชุมชน
4. ทฤษฎีเกี่ยวกับการขยายตัวของเมือง
5. ขนาดของโรงเรียน
6. การแบ่งเขตโรงเรียน
7. รัศมีการ เดินทางของนักเรียน
8. การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของไทย
9. ความเป็นมาของการศึกษาระดับประถมศึกษาของไทย
10. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

1. ความหมายของชุมชน

ชุมชนในหนังสือ Community Structure and Change¹

Nelson Ramsey และ Verner กล่าวว่า ชุมชนบางครั้งก็หมายถึงพื้นที่

¹Nelson, Ramsey, Verner, Community Structure and Change, (New York: McGraw-Hill, 1967), p. 41.

ทางภูมิศาสตร์ เป็นภาคนั้น ภาคนั้น และบางทีก็หมายถึงตัวปัจเจกชน ซึ่งอาศัยอยู่ใน
ท้องที่นั้น ๆ หรือความผูกพันทางใจของ เขากับชื่อของศูนย์กลางของพล เมืองในทอง
ถิ่น ชุมชน เป็นโครงสร้างทางสังคมแบบหนึ่ง ปฏิบัติการอย่าง เป็นหน่วยซึ่งมีระบบหรือ
โครงสร้างของส่วนต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อกันเนื่องกันอยู่

Arthur Dunham¹ ให้ความหมายของชุมชนว่า ชุมชนหนึ่ง คือ กลุ่ม
คนกลุ่มหนึ่ง ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในอาณา เขตทางภูมิศาสตร์ที่ค่อนข้างแน่นอนและติดต่อกัน
มีส่วนสำคัญของชีวิตทั่ว ๆ ไปอย่างเดียวกัน ซึ่งเห็นได้จากมารยาท ประเพณี ขนบ
ธรรมเนียมและแบบแผนแห่งการพูด

Webster's New Dictionary of the American
Language ให้ความหมายของชุมชน คือ

1. กลุ่มคนที่อยู่ในท้องที่ หรือใน เมือง เดียวกันภายใต้กฎหมาย เดียว
กัน
2. อาณาบริเวณ หรือ เมืองที่มีกลุ่มคนอยู่รวมกัน
3. ชนกลุ่มหนึ่งที่อยู่รวมกัน และมีความสนใจในเรื่องต่าง ๆ คล้าย
กัน ซึ่งแยกส่วนประกอบที่สำคัญของคำว่าชุมชน ได้ดังนี้
 - 3.1 ต้องมีกลุ่มชนอยู่รวมกัน
 - 3.2 คนกลุ่มนั้นอยู่รวมกันในอาณาบริเวณเดียวกัน
 - 3.3 อยู่ภายใต้กฎหมาย หรือขอบบังคับ เดียวกัน
 - 3.4 กลุ่มคนนั้นมีความสนใจในเรื่องต่าง ๆ ร่วมกันควยความ

สมัครใจ

¹ Arthur Dunham, Community Welfare Organization
Principle and Practice, (New York: John Wiley and Son,
1960), p. 47.

Carter V. Good¹ ได้ให้ความหมายของคำว่าชุมชนไว้ดังนี้ คำ
ว่าชุมชนอาจมีความหมาย 2 ประการ

ประการแรก หมายถึงกลุ่มคนที่มีพื้นฐานของความสนใจร่วมกัน อาจ
จะรวมกลุ่มกันอยู่ในพื้นที่เดียวกัน หรืออยู่กระจัดกระจายกันคนละพื้นที่ก็ได้ เช่น ชุมชน
ของนักวิทยาศาสตร์ ชุมชนของแพทย์ เป็นต้น

ประการที่สอง หมายถึงกลุ่มชนซึ่งอยู่อาศัยร่วมกันในพื้นที่อื่น เป็นทอง
ถิ่นเดียวกัน มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาและวัฒนธรรมเดียวกัน มีสภาพภูมิศาสตร์ที่
ช่วยเกื้อกูลให้ประชาชนสามารถที่จะประกอบกิจกรรมที่มีความสนใจร่วมกันได้ง่าย เช่น
ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชนบท มีความสนใจร่วมกัน เกี่ยวกับการ เกษตร ก็สามารถที่จะ
มีกิจกรรมทาง เกษตรร่วมกันได้ง่าย เพราะอยู่ในชนบท ถ้า เป็นประชาชนที่อยู่ใน เมือง
ก็ทำกิจกรรมเช่นนี้ลำบาก เพราะสภาพภูมิศาสตร์ใน เมืองย่อมไม่เหมาะสมเกี่ยวกับกิจ
กรรมทาง เกษตร เป็นต้น

Dr. Charles R. Hoffer² แห่งมหาวิทยาลัยมิชิแกน ให้ความหมาย
ชุมชนว่า ชุมชนหนึ่งประกอบด้วยประชาชนซึ่งอาศัยอยู่บนพื้นแผ่นดินที่ต่อเนื่องกัน และ
เป็นผู้ซึ่งมีความสนใจร่วมกันกับผู้อื่นอย่างน้อยหนึ่งอย่างหรือมากกว่าที่เป็น เหตุให้ของ
อาศัยบนพื้นแผ่นดินนั้น

ดร. ไพบูรย์ เครือแก้ว³ ให้ความหมายของชุมชนว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่ม
บุคคลที่ตั้งอยู่ เป็นที่ เป็นทางมีขอบ เขตอัน เกี่ยวกัน และผู้คน เหล่านั้นมีการพบปะแลกเปลี่ยน

¹ Carter V. Good, Dictionary of Education (New York: McGraw-Hill Book Company, 1959), p. 113.

² Charles R. Hoffer, Michigan Communities Social Organization and Change in Local Area, p. 5.

³ ดร. ไพบูรย์ เครือแก้ว, สังคมชนบทไทย และหลักพัฒนาชุมชน (พระนคร: โรงพิมพ์สวนทองถิ่น กรมการปกครอง, 2506), หน้า 91

เปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันมีการติดคอซึ่งกันและกัน มีความสนใจร่วมกันอย่างใด
อย่างหนึ่ง เช่น ความรักชาติ มีแนวพฤติกรรมเป็นอย่างเดียวกัน เช่น การกินอยู่หลับ
นอน ภาษาพูด การแต่งงาน การใช้เครื่องมือ เป็นต้น รวมความแล้วก็หมายความว่า
มีวัฒนธรรมร่วมกันนั่นเอง ซึ่งถ้าจะแยกให้เห็นเด่นชัด ก็จะได้ดังนี้

1. ชุมชนต้องมีสถานที่ หรือท้องที่มีของ เขตจำกัด ซึ่งมักจะเป็นที่มี
คินน้ำอากาศดี มีแม่น้ำไหลผ่าน มีพื้นที่อุดมสมบูรณ์ เป็นต้น
2. ชุมชนจะคงมีตั้งแต่สองคนขึ้นไป หรือกลุ่มคนที่ เป็นหญิงและชาย
เด็กและผู้ใหญ่ ต่างก็มีความรู้ความสามารถ ความสนใจไม่เหมือนกัน แต่ก็มีวิถีพฤติกรรม
เหมือน ๆ กัน และใช้ชีวิตรวมกันมีความผูกพัน เป็นพวกเดียวกัน
3. ชุมชนต้องมีศูนย์กลางของการทำงาน และบริการต่าง ๆ บางประ
เภทเกี่ยวกับการทำงาน มีอาชีพต่าง ๆ ของคนในชุมชน ซึ่งต้องอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ
และระดับการศึกษาของบุคคลในชุมชนนั้น ๆ เกี่ยวกับการบริการต่าง ๆ ก็ได้แก่การบริ
การทางการค้า บริการทางสุขภาพอนามัย บริการทางการบันเทิง โรงเรียน เป็นต้น

2. ประเภทหรือชนิดของชุมชน

การแบ่งชุมชนออกเป็นประเภทต่าง ๆ นั้น เราแบ่งได้หลายประเภทแตก
ต่างกันไป แลแต่ผู้แบ่งจะยึดเอาอะไร เป็นหลักในการแบ่ง ซึ่งอาจจะแบ่งได้ดังนี้

1. แบ่งโดยถือจำนวนพล เมือง เป็นหลัก ถ้ายึดพลเมือง เป็นหลัก
ก็สามารถแบ่งออกได้ดังนี้
 - 1.1 หมู่บ้านเล็ก (Hamlet) ได้แก่ ชุมชนที่มีพลเมือง
ต่ำกว่า 250 คนลงมา
 - 1.2 หมู่บ้าน (Village) ได้แก่ ชุมชนที่มีพลเมืองระหว่าง
250 - 1,000 คน
 - 1.3 เมือง (Town) ได้แก่ ชุมชนที่มีพลเมืองระหว่าง
1,000 - 5,000 คน
 - 1.4 นครเล็ก (Small City) ได้แก่ ชุมชนที่มีพลเมือง
ระหว่าง 5,000 - 25,000 คน
 - 1.5 นครขนาดกลาง (Middle City) ได้แก่ ชุมชนที่มี

พลเมืองระหว่าง 25,000 - 100,000 คน

1.6 นครขนาดใหญ่ (Metropolis) โค้ดแก่ ชุมชนที่

มีพลเมืองระหว่าง 100,000 - 1,000,000 คน

1.7 มหานคร (Great Metropolis) โค้ดแก่ ชุมชน

ที่มีพลเมืองตั้งแต่ 1,000,000 คนขึ้นไป

2. แบ่งโดยอาศัยกิจกรรมทางงาน เศรษฐกิจ เป็นหลัก อาจแบ่งได้

ดังนี้

2.1 ชุมชนอุตสาหกรรม

2.2 ชุมชนกรรมกร

2.3 ชุมชนการค้า

2.4 ชุมชนชานา

2.5 ชุมชนการศึกษา

2.6 ชุมชนชาวไร่

2.7 ชุมชนชาวสวน

2.8 ชุมชนเหมืองแร่

3. แบ่งโดยอาศัยลักษณะของท้องถิ่นเป็นหลัก อาจแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

3.1 ชุมชนเมือง (Urban Community) ชุมชนใน

เมือง จะมีลักษณะดังนี้ คือ มักมีอาชีพทางการอุตสาหกรรม ค้าขาย สถานประกอบการอาชีพหรือที่ทำงานมักจะอยู่ในร่ม ไซ เครื่องยนต์แรงมากกว่าแรงคน ชุมชนในเมืองมักจะมีพลเมืองหนาแน่น และการปกครองของชุมชนมักจะค่อนข้างซับซ้อน คองการการควบคุมดูแลอย่างกวาดขัน ชุมชนในเมืองจะมีความสัมพันธ์ มีการติดต่อและสนิทสนมอย่างกันเองมีน้อย

3.2 ชุมชนชนบท (Rural Community) ชุมชนชนบท

มักจะมีอาชีพทางการเกษตร เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ สถานที่ทำงานมักจะอยู่กลางแจ้ง การประกอบอาชีพจะใช้แรงคนเป็นส่วนใหญ่ การใช้เครื่องยนต์มีน้อย ชุมชนชนบทจะมีความหนาแน่นของพลเมืองน้อย คือ ชุมชนหนึ่ง ๆ จะมีพลเมืองไม่เกิน 2,500 คน การปกครองของชุมชนอาศัยขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นหลักในการปกครอง

ครอง กฎข้อบังคับต่าง ๆ มีน้อย การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เป็นไปอย่างช้า ๆ เมื่อเชื่ออะไรมักจะเชื่ออย่างจริงจัง ชาวชนบทมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด แต่ละคนรู้จักกัน มีความรักนับถือกันอย่างฉันท์ญาติพี่น้อง มีอหยาศัยไมตรีต่อกันอย่างดี

3. ความหมายของพัฒนาชุมชน

พัฒนาชุมชน เป็นวิธีการสร้างชุมชนให้เจริญโดยอาศัยกำลังความสามารถของประชาชน และความช่วยเหลือของรัฐบาลรวมทั้งพัฒนา พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายว่า ความเจริญ เติบโต หรือก้าวหน้า พจนานุกรมอังกฤษฉบับ Advance Learner's Dictionary of Current English

ให้ความหมายของ Development ว่า ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้เติบโต หรือใหญ่ขึ้น

Dr. Batten ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาชุมชนของอังกฤษ ให้ความหมายว่า การพัฒนา หมายถึงการ เปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น

องค์การสหประชาชาติ ให้ความหมายพัฒนาชุมชนในหนังสือ Social Progress Through Community Development ว่า เป็นกรรมวิธีที่มุ่งสร้างความเจริญในสถาน เศรษฐกิจ และสังคมให้แก่ชุมชน เป็นส่วนรวม โดยชุมชนนั้นจะต้องมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน และถ้า เป็นไปโดย ความสมัครใจ เริ่มนั้น ควรจะเป็นของประชาชนเอง ความหมายพัฒนาชุมชนที่องค์การสหประชาชาติถือเป็นมาตรฐาน คือ เป็นกระบวนการซึ่งดำเนินไปด้วยการร่วมกำลังของราษฎร เองกับ เจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เพื่อปรับปรุงสภาพทาง เศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ ให้เจริญยิ่งขึ้น และประสบผลสำเร็จเหล่านั้น เขา เป็นชีวิตของชาติ และ เพื่อทำให้ราษฎรสามารถอุทิศตนเอง เพื่อความก้าวหน้าของประเทศชาติได้อย่างเต็มที่

องค์การบริหารวิเทศกิจของสหรัฐ (AID) ให้ความหมายการพัฒนาชุมชนว่า เป็นกรรมวิธีการกระทำทางสังคม ซึ่งราษฎรในชุมชนนั้น ๆ ร่วมกันวางแผนและลงมือกระทำการเอง กำหนดว่ากลุ่มของคนแต่ละบุคคลมีความต้องการอย่างไร และปัญหาส่วนรวมกันมีอย่างไรบ้าง แล้วจัดทำแผนการของกลุ่มและแผนแต่ละคน เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการ และสามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นโดยพยายามใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนนั้น ๆ ให้มากที่สุด และถ้าจำเป็นอาจจะขอความช่วยเหลือทั้งด้านบริการและวัสดุจากองค์การรัฐบาลและที่ไม่ใช่ของรัฐบาลได้

สุวิทย์ บึงวรพันธ์¹ ได้ประมวลและอธิบายความหมายของพัฒนาชุมชนไว้ดังนี้ การพัฒนาชุมชน เป็นขบวนการที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชากรให้ดีขึ้น โดยความร่วมมืออย่างจริงจังของประชาชน และควรจะเป็นความคิดริเริ่มของประชาชนเอง ภายแต่ถ้าประชาชนไม่รู้จักริเริ่ม ก็ให้ใช้เทคนิคการกระตุ้นเตือนให้เกิดความคิดริเริ่ม ทั้งนี้เพื่อให้ขบวนการนี้ได้รับการตอบสนองจากประชาชน ภายความกระตือรือร้นอย่างจริงจัง

จรรยา สุภาพ² ได้ให้ความหมายพัฒนาชุมชนว่า การพัฒนาชุมชนหมายถึง กระบวนการที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชากรให้ดีขึ้น โดยความร่วมมืออย่างจริงจังของประชาชน เพื่อปรับปรุงสภาพทาง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการปกครองระบอบประชาธิปไตยของชุมชนนั้นให้เจริญยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹สุวิทย์ บึงวรพันธ์ , พัฒนาชนบทไทย (ทรนนคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2512), หน้า 3

²จรรยา สุภาพ, แบบเรียนสังคมชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทรนนคร : กระทรวงศึกษาธิการ, 2521), หน้า 70

4. ทฤษฎีเกี่ยวกับการขยายตัวของเมือง

การศึกษาถึงสภาพการขยายตัวของเมือง ได้มีการพัฒนามานานแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาโดยนักภูมิศาสตร์ และนักเศรษฐศาสตร์ โดยกล่าวถึงองค์ประกอบของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในเขตเมืองทุกประเภทรวมกัน และสามารถสร้างทฤษฎีที่สำคัญขึ้นได้ ซึ่งอาจจะกล่าวได้ 3 ทฤษฎี ดังนี้

Concentric Zone Theory¹ ทฤษฎีนี้ตั้งขึ้นโดย Ernest W. Burgess ในปี ค.ศ. 1925 ซึ่งถือว่า เมืองมีสภาพการขยายตัวเป็นวงกลม หรือ ส่วนของวงกลมออกจากศูนย์กลางของเมืองโดยไล่ตัวอย่างการศึกษาจากเมืองชิคาโก ประเทศสหรัฐอเมริกา แนวความคิดดังกล่าว กำหนดให้จุดศูนย์กลางของเมืองเป็นย่านธุรกิจกลาง (Central Business District) ซึ่งถือว่าเป็นแกนกลางของเมือง ถัดออกมาเป็นส่วนที่เรียกว่า Transition Zone ซึ่งเป็นส่วนที่ผสมระหว่างย่านธุรกิจกลางและย่านพักอาศัยของผู้ใช้แรงงาน ซึ่งมักจะเรียกว่า เขตงาน หรือ เขตเสื่อมโทรม ถัดออกมาจาก Transition Zone จะเป็นย่านพักอาศัยของชนชั้นกลางที่ค่อยๆ พยายามออกไป เพื่อหนีสิ่งรบกวน และเพื่อหาที่อยู่ที่ดีกว่าเท่าไร นอกออกไปจะเป็นเขตที่เรียกว่า Commuter ซึ่งพบนานพักอาศัยของคนที่มีฐานะดีและบางส่วนจะกลายเป็นพื้นที่ชานเมือง คนเหล่านี้มักทำงานอยู่ในใจกลางเมือง จึงต้องมีการเดินทาง เข้า-ออก อยู่เป็นประจำ

เขตต่างๆ เหล่านี้มีตัวแรงผลักดันเขาไปอยู่ในเขตอื่น ๆ อยู่เสมอ ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตแต่ละเขตจะมีคุณลักษณะที่แตกต่างกันออกไป แนวความคิดโดยสรุปของทฤษฎีดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึง การขยายตัวของเมืองไม่ว่าจะเป็นการสร้าง หรือการขยายเขตของเมืองต่าง ๆ โดยอาศัยการขยายรัศมีของตัวมันเองออกจากย่านศูนย์กลางธุรกิจ

¹ Jame h. Johnson, Urban Geography: An Introduct Analysis (Oxford: Pergamon Press, 1975), pp.170-172.

Sector Theory¹ นักสังคมวิทยา Homer Hoyt ได้
 สร้างทฤษฎีนี้ขึ้นใน ค.ศ. 1969 โดยแบ่งเมืองออกเป็น ส่วน Sector ในแต่ละ
 ส่วนต่าง ๆ ของเมืองประกอบด้วยกิจกรรม และประชาชนในส่วนต่าง ๆ ซึ่งไม่จำเป็น
 จะคงแบ่งเป็นรูปร่างกลมซ้อนกันเสมอไป กล่าวคือ บริเวณย่านอุตสาหกรรมไม่จำเป็น
 ต้องเกิดขึ้นโดยรอบศูนย์กลางเมือง แต่อาจขยายตัวไปตามแนวยาวออกสู่ชานเมือง

ดังนั้นส่วนต่าง ๆ ของเมืองตาม Sector Theory ของ Hoyt
 นี้ ทำให้ส่วนต่าง ๆ ของเมืองขยายออกไปมีลักษณะคล้ายใบพัดของพัดลม หรือรูปคลื่น
 นั่นเอง

Multiple Nuclei Theory² ทฤษฎีนี้เกิดขึ้นโดย Harris
 และ Ullman ซึ่งมีแนวความคิดที่ว่า ศูนย์กลางของเมืองใหญ่ ๆ นั้นมีได้เกิดขึ้นมา
 จากที่เพียงแห่งเดียว กล่าวคือ เมืองใหญ่ ๆ นั้นมีได้ขยายตัวโดยรอบอาณาบริเวณศูนย์
 กลางหลาย ๆ แห่ง ซึ่งอยู่ในเมืองนั้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อนำเอาทฤษฎีทั้ง 3 แบบ ดังกล่าวข้างต้นมาเปรียบเทียบ
 กับรูปแบบการขยายตัวของกรุงเทพมหานคร จะเห็นได้ว่า ทฤษฎีหลายศูนย์กลางนั้นจะ
 มีความสอดคล้องกับการขยายตัวของกรุงเทพมหานครมากกว่าทฤษฎีอื่น ๆ อย่างชัดเจน
 เนื่องจากกรุงเทพมหานครได้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว และมีสภาพที่เติบโตโดยปรา
 ศจากหลักวิชาการทางคานผังเมือง ไม่มีการวางแผนเป็นแนวปฏิบัติ กฎหมายถูกละเลย
 ศูนย์กลาง (Central Place) ใหม่เกิดขึ้นมากมาย เพื่อรองรับการขยายตัวของเมือง
 เพื่อทำหน้าที่ทางคานบริการแก่เมือง ศูนย์กลางดังกล่าว ได้แก่ บริเวณราชประสงค์
 ประตูน้ํา พระโขนง ลาดพร้าว สะพานควาย สะพานใหม่ รามอินทรา งามวงศ์วาน
 บางแค คาวคนอง เป็นต้น

¹ Ray M. Northam, Urban Geography (New York: John
 Wiley and Sons, 1975), pp.189-190.

² Ibid., p. 191-192.

5. ขนาดของโรงเรียน

W. Cr. Read¹ ได้วางกฎเกณฑ์เพื่อกำหนดขนาดของโรงเรียนทั้งในชนบทและเขตเมืองไว้ดังนี้

1. เขตโรงเรียน ควรมีขนาดใหญ่พอที่จะเอื้ออำนวยให้การจัดการศึกษาในระบบที่สมบูรณ์แบบ เกี่ยวกับการศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และการศึกษานอกระบบโดยมีเงินสนับสนุนเพียงพอ ทองที่บริเวณที่มีประชากรมาก ควรมีการเตรียมนักเรียน เพื่อ เข้าศึกษาในระดับที่สูงกว่า
2. เขตโรงเรียนไม่ควรมีขนาดใหญ่เกินไป จนไม่สามารถควบคุมและแนะนำนักเรียนแต่ละคนได้
3. เขตโรงเรียนไม่ควรมีขนาดใหญ่เกินไป ในด้านเนื้อที่และจำนวนประชากร เพราะถ้ามีขนาดใหญ่เกินไปแล้ว ประชาชนในเขตนั้น ๆ อาจไม่สนใจในกิจการของโรงเรียนได้

6. การแบ่งเขตโรงเรียน

สภาการปกครองแห่งรัฐของอเมริกา² ได้จัดความเหมาะสมของการแบ่งเขตโรงเรียน ดังนี้

1. เขตโรงเรียน ควรมีชุมชนที่มีเขตที่แน่นอนอย่างน้อย 1 ชุมชนหรือหลาย ๆ ชุมชน อยู่ในเขตโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้น เพื่อให้การสนับสนุนโรงเรียน
2. มีประชากรและทรัพยากร เพียงพอที่จะจัดตั้งโรงเรียนได้ ตั้งแต่ระดับอนุบาล ถึงระดับมัธยมศึกษา สามารถช่วยดำเนินงานทางการศึกษาในท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ

¹ W. Cr. Read, Fundamental of Public School Administrating (New York: The Mcmillan Company, 1951), p.66.

² The Council of State Government, The Forty - Eight State School System, (Chicago, 1949), pp. 51-52.

3. สามารถจัดหาผู้นำทางการศึกษาในเขตโรงเรียนได้
4. มีเจ้าหน้าที่ทางกฎหมาย คณะครู ศึกษานิเทศน์ และผู้เชี่ยวชาญ
ให้ความสนใจ และดูแลโรงเรียนอย่างเพียงพอ
5. มีเงินสนับสนุนเพียงพอ โดยไม่คงเก็บภาษี และเงินกินเปล่า
6. กำหนดจุดตั้งและจัดเขตของโรงเรียน โดยคำนึงถึงเกณฑ์ต่อไปนี้
 - 6.1 มีเด็กแต่ละชั้นเพียงพอ ซึ่งสามารถจัดชั้นเรียนได้
อย่างมีประสิทธิภาพ
 - 6.2 วางตำแหน่งของโรงเรียนในศูนย์กลางชุมชน
 - 6.3 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาใช้เวลาในการเดินทางไม่
เกิน 1 ชั่วโมง
7. เขตโรงเรียนที่มีขนาดเหมาะสม ประชาชนในเขตนั้น ๆ ต้อง
สามารถ
 - 7.1 เลือกสภาผู้บริหารโรงเรียน
 - 7.2 พัฒนาโครงการสำหรับประชาชนทุกคนในเขตโรงเรียน
 - 7.3 วางแผนและจัดทำนโยบายได้

7. รัศมีการ เดินทางของนักเรียน

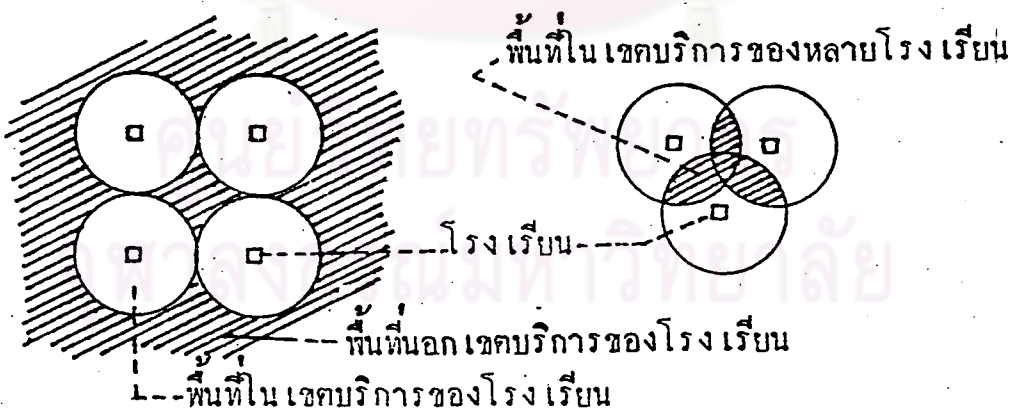
เรมอนด์ อี เมอร์ฟี (Raymond E. Murphy)¹ ให้นำสถานที่อยู่
ของนักเรียนมาศึกษา โดยนำมาจุดลงบนแผนที่ ที่ใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลาง เขียน
รัศมีระยะทางที่นักเรียนจะต้องเดินทางมาโรงเรียน ผลปรากฏว่า ในระดับชั้นประถม

1

Raymond. E. Murphy, The American City and Urban
Geography (New York: Mcgraw-Hill, 1966), pp. 398-399.

ศึกษา นักเรียนจะมีที่อยู่อาศัยไม่ไกลจากโรงเรียนมากนัก วงกลมรัศมีมีการเดินทางจะเป็นวงกลมเล็ก ๆ แต่โรงเรียนมัธยมจะมีรัศมีวงกลมใหญ่ แสดงว่านักเรียนมัธยมมีที่อยู่อาศัยไกลจากโรงเรียนมากกว่านักเรียนระดับประถมศึกษา สาเหตุที่นักเรียนกระจายออกไปมากก็เพราะ โรงเรียนที่มีอยู่ไม่สามารถให้บริการแก่ชุมชนได้เพียงพอ เช่น ในเขตที่ขาน เมืองขยายออกไปโดยที่โรงเรียนที่จะให้บริการ หรือในบางชุมชน แม้จะมีโรงเรียนมาก แต่ก็ไม่พอเพียง เพราะไม่ได้สัดส่วนสัมพันธ์กับประชากรที่มีอยู่ การที่จะสร้างโรงเรียนขึ้นใหม่ในที่เดิมหรือขยายออกไปอีกก็ไม่สามารถทำได้ เพราะสถานที่ไม่เหมาะสม ในอนาคตควรจะมีโครงการวางแผน เกี่ยวกับจำนวนนักเรียนแต่ละโรงเรียน ในทำนองเดียวกันก็ควรจะได้คำนึงถึงเรื่องความสะดวกในคมนาคมมาคมนาคม ไปด้วย โดยเฉพาะโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่

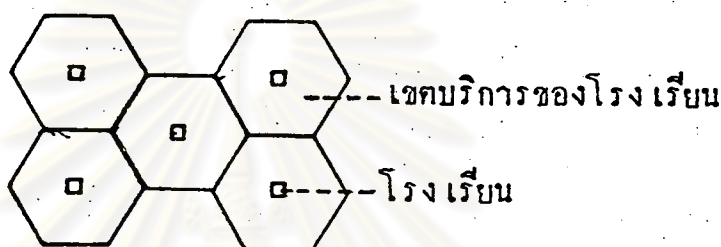
จาก ฮัลลัค (Jacques Hallak) ได้กล่าวถึงรูปร่างของโรงเรียนไว้ โดยเสนอแนวความคิดที่เป็นประโยชน์ที่เรียกว่า อาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ ที่นักเรียนสามารถเดินทางโดยทางเท้า และมีลักษณะเป็นรูปร่างกลม ซึ่งมีรัศมีโดยรอบเป็นระยะทางที่ไกลที่สุด จากบ้านถึงโรงเรียน อย่างไรก็ตาม การที่ใช้เขตโรงเรียนที่มีรูปร่างลักษณะ เป็นวงกลมนั้นมีข้อ เสียที่สำคัญอยู่ประการหนึ่งคือ จะมีพื้นที่ที่ไม่อยู่ในเขตใด ๆ หรือมีพื้นที่บางบริเวณตกอยู่ในเขตโรงเรียนหลายเขต

1

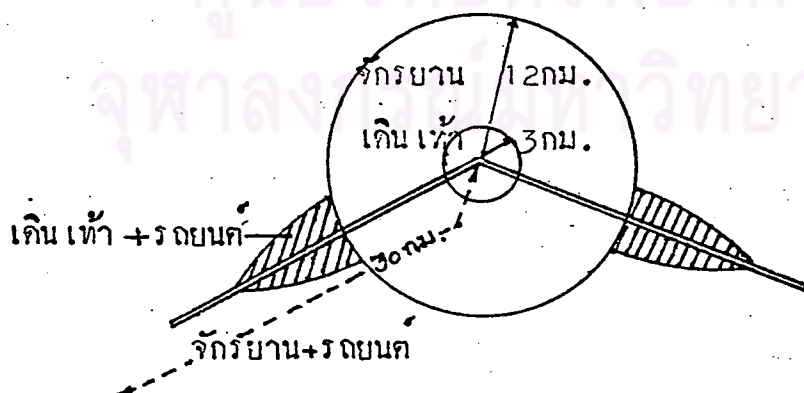
Jacques Hallak, Planning The Location of School, (Paris: Sydenhams Printers, 1977), pp.151-159.

ฉะนั้น Jacques Hallak ได้สรุปการค้นคว้าทดลองโครงการแผนที่โรงเรียน (School Mapping) ในประเทศต่าง ๆ เช่น ในรัสเซีย เยอรมัน ไอร์แลนด์ มอริสโค เลบานอน เนปาล อูกานดา ฯลฯ และเสนอความคิดในเรื่องการกำหนดรูปร่างของเขตโรงเรียนว่า การให้มีรูปร่างเป็นหกเหลี่ยมคางหมู (Hexagonal Cells) จะดีที่สุด ทั้งนี้เพราะเหตุว่า สามารถใช้พื้นที่ที่เป็นรูปหกเหลี่ยมที่เป็นเขตโรงเรียนนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

นอกจากนี้ ยังได้เสนอข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า นอกจากการกำหนดเขตโรงเรียนเป็นรูปหกเหลี่ยมคางหมูแล้ว ก็ควรจะพิจารณาองค์ประกอบอื่น ๆ อีก เช่น

1. ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางมากที่สุด (Maximum time) ระหว่างบ้านกับโรงเรียน
 2. วิธีการเดินทาง (Means) และความเร็วของพาหนะที่ใช้
- ดังนั้น เขตโรงเรียนก็อาจกำหนดโดยพิจารณาเรื่องระยะเวลาสูงสุดในการเดินทางเป็นเกณฑ์ ดังรูป

ถ้าใช้เวลา 40 นาที เป็นเวลามากที่สุดในการเดินทางระหว่างบ้านกับโรงเรียน เมื่อเดินทางชั่วโมงละ 4.5 กิโลเมตร หรือเดินทางโดยรถจักรยานกวดด้วยความเร็วชั่วโมงละ 18 กิโลเมตร หรือเดินทางโดยรถยนต์ชั่วโมงละ 45 กิโลเมตร จะได้ค่าบริการของโรงเรียนดังนี้

1. เขตโรงเรียนจะใช้รัศมีวงกลมเท่ากับ 3 กิโลเมตร สำหรับนักเรียนที่เดินเท้าไปโรงเรียน
2. รัศมีเท่ากับ 12 กิโลเมตร สำหรับนักเรียนที่ใช้จักรยาน
3. เขตโรงเรียนจะใช้รัศมีวงกลมเท่ากับ 30 กิโลเมตร สำหรับนักเรียนที่เดินทางโดยรถยนต์

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

8. การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของไทย

การศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องกันตลอดชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย การจัดการศึกษาทุกระดับ จะต้องมุ่งใหญ่ไว้บนคิดเป็น ทำเป็น รู้จักแก้ปัญหา รักษาการทำงาน และสนใจที่จะมีส่วนร่วมในภารกิจของส่วนรวม ตามวิถีทางของระบบการปกครอง มุ่งส่งเสริมคุณภาพของพลเมืองให้สามารถดำรงชีวิต และหาประโยชน์ให้แก่สังคม รักษาความมั่นคงปลอดภัยของชาติ

รัฐมีหน้าที่จัดการศึกษาเพื่อให้พลเมืองของประเทศได้ตระหนัก และเห็นคุณค่าของระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจของพลเมืองทุกคน ให้รู้จักใช้สิทธิ เสรีภาพภายในกรอบแห่งกฎหมาย ตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของประชาชนที่ต้องรักษาความมั่นคงปลอดภัยของชาติ

การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาที่มุ่งใหญ่ไว้บนมีความรู้ ความสามารถขั้นพื้นฐาน และให้สามารถคงสภาพออก เขียนได้ คิดคำนวณได้ มีความสามารถประกอบอาชีพตามควรแก่วัยและความสามารถ และสามารถดำรงตนเป็นพลเมืองดีของประเทศ การศึกษาในระดับประถมศึกษา จัดขึ้นเพื่อประชาชนทุกคนของประเทศ จึงมีความสำคัญต่อประเทศโดยส่วนรวม ต่อสังคม และต่อบุคคล เพราะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ

9. ความเป็นมาของการศึกษาระดับประถมศึกษาของไทย

การศึกษาในระดับประถมศึกษาของไทยมีการเปลี่ยนแปลง และได้รับการปรับปรุงหลายครั้ง เริ่มตั้งแต่จัดแบบที่ไม่มีแบบแผนแน่นอน ซึ่งเรียนในวัด และในวัง จนกระทั่งเป็นการจัดที่มีระบบแน่นอนและชัดเจนอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

การสอน จัดอยู่ 2 แห่ง คือ วัด และวัง ในวัดพระภิกษุเป็นผู้สอน ผู้เรียนเป็นเด็กชายที่พ่อแม่นำมาฝากไว้ เนื้อหาที่จะเรียนขึ้นอยู่กับผู้สอน สำหรับในวัง ผู้เรียนคือบรรดาบุตรของเจ้านายขุนนางเท่านั้น ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงได้มีการปฏิรูปการศึกษาให้เข้ากับยุคใหม่ ทั้งนี้โดยได้รับอิทธิพลมาจากประเทศตะวันตก และได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งอาจจะแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 และระยะหลังเปลี่ยนแปลง

แปลงการปกครอง พ.ศ.2475 จนถึงปัจจุบัน

ตอนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

การศึกษาทั้งทั่วๆไปและวังในสมัยของกรุงรัตนโกสินทร์ ใ้รับการพัฒนาจนถึงขั้นกำหนดหลักการที่เรียกว่า "มาติกาการศึกษา" โดยเริ่มเรียนชั้นคำพ้ออ่านออกเขียนได้ ถ้าเรียนชั้นสูงขึ้นไป ดูเรียนต่องเป็นพระภิกษุหรือสามเณร และเรียนเฉพาะภาษาบาลี ทำให้เด็กหญิงมีโอกาสเรียนชั้นสูงน้อยมาก

ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงแบบเรียนจากเกิมมาไซแบบเรียนหลวงใหม่ 6 เล่มของพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) แทน และมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการสอน โดยแบ่งออกเป็น 3 ประโยค ในปี พ.ศ.2433 และในปี พ.ศ.2438 มีการปรับปรุงประโยค 1-2 เป็นประโยคละ 2 ชั้น ส่วนประโยค 3 แบ่งเป็น 4 ชั้น

ในปี พ.ศ.2435 มีการจัดตั้งโรงเรียน "มูลศึกษา" ตามวัดต่าง ๆ ทั่วกรุงเทพมหานครและหัวเมือง โดยให้พระภิกษุสอนตามหลักสูตรสามัญ แบ่งออกเป็น 2 ชั้น ถ้าพระภิกษุรูปใดมีลูกศิษย์ 10 คนขึ้นไป ก็ให้จัดตั้งเป็นโรงเรียนมูลศึกษาสามัญชั้นคำได้ และให้มีการสอบประโยคชอน เมื่อสอบไ้ก็เรียนชั้นสูงต่อไป

การจัดตั้งโรงเรียนมูลศึกษานี้เป็นจุดเปลี่ยนการศึกษาแผนโบราณเป็นการศึกษาที่มีแบบแผน และอนุญาตให้เอกชนตั้ง "โรงเรียนเซนต์คัคกี" ขึ้นเป็นโรงเรียนราษฎร์ได้ แต่ทั้งนี้ต้องขออนุญาตกระทรวงธรรมการก่อน

เมื่อเป็นการศึกษาที่มีแบบแผนก็ประกาศโครงการศึกษาขึ้น ซึ่งมีด้วยกัน 4 ครั้ง คือ

1. โครงการศึกษา พ.ศ.2441 โครงการศึกษานี้ พระยาวิสุทธิสุริยศักดิ์ (ต่อมาเป็น เจ้าพระยาสุเรนทรราชทิน) ได้เสนอแนวทางจัดการศึกษาโดยคัดแปลงจากระบบการศึกษาของอังกฤษ และกรมการศึกษาธิการได้เรียบเรียงเข้ากับแนวความคิดเดิม โดยแบ่งการศึกษาออกเป็นการศึกษาสามัญและการศึกษาพิเศษ และแบ่งระดับชั้นเรียนของการศึกษาสามัญเป็น 3 ระดับชั้น คือ ชั้นมูลศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ส่วนการศึกษาพิเศษ เป็นการศึกษาวิชาเฉพาะหรือวิชาชีพต่าง ๆ โครงการศึกษานี้ได้กำหนดอายุนักเรียนในระดับต่าง ๆ อันเป็นแบบในการจัดการศึกษาในระยะต่อมา

2. โครงการศึกษา พ.ศ.2445 คณะที่เดินทางไปศึกษาของญี่ปุ่น
 ให้นำแนวการจัดมาปรับปรุงใช้กับประเทศไทย โดยประกาศโครงการศึกษา พ.ศ.2445
 ขึ้น โครงการศึกษานี้แบ่งการศึกษาเป็น 2 สาย คือ สามัญศึกษา และวิสามัญศึกษา เป็น
 สองสายขนานกันไป ประถมศึกษา 3 ปี ซึ่งเป็นชั้นมูลศึกษา 1 ปี และชั้นประถมศึกษา
 2 ปี กำหนดอายุของนักเรียนระหว่าง 10-12 ปี เมื่อเรียนสำเร็จถือว่าจบประโยค 1
 มีความรู้วิชาสามัญขั้นต้น คือ วิชาภาษาไทย เลข บัญชี บัญชี ปัญหาสุภาษิตและปัญหาธรรมต่าง ๆ
 การศึกษาชั้นมูลศึกษากำหนดให้วัดหรืออุปกครอง เป็นผู้สอน เมื่อสอบได้ก็เข้า
 เรียนชั้นประถมศึกษา ถ้าท้องถิ่นใดมีนักเรียนจบชั้นมูลศึกษาเกิน 30 คน ก็ให้ตั้งโรง-
 เรียนประถมศึกษาขึ้นในวัด โดยมีพระภิกษุที่มีความรู้ เป็นผู้สอน

ในปี พ.ศ.2451 มีการกำหนดหลักสูตรชั้นมูลศึกษาให้รายงานตัว และใช้
 เวลาเรียน 3 ปี เท่ากับชั้นประถมศึกษา แต่ไม่มีกำหนดความหนัก เรียนจะเรียนชั้นประถมศึกษ
 ของนานชั้นมูลศึกษาดอน เมื่อสำเร็จชั้นประถมศึกษา ก็คือมัธยมศึกษา คู่กับสายสามัญนี้
 ก็มีสายสามัญพิเศษซึ่งเรียนภาษาอังกฤษเพิ่มด้วย ทั้งแต่ระดับมูลศึกษาจนถึงระดับประถม
 ศึกษา นอกจากนี้ยังมีสายวิสามัญซึ่ง เริ่มต่อจากชั้นประถมศึกษา เพื่อเรียนวิชาชีพบางอย่าง

ในปี พ.ศ.2454 มีการแบ่งการปรับปรุงและตกลงแบ่งการจัดการศึกษา
 เบื้องต้นจากกระทรวงธรรมการ ให้แก่กระทรวงมหาดไทยสำหรับในชนบท และกระทรวง
 นครบาลในกรุงเทพฯ กระทรวงธรรมการจัดการศึกษาในระดับสูงกว่านั้น

3. โครงการศึกษา พ.ศ.2456 โครงการศึกษาระดับที่ 3 นี้แบ่งการ
 ศึกษาออกเป็น 2 ประเภท คือ สามัญศึกษา และวิสามัญศึกษา พร้อมกับแบ่งออกเป็น
 2 ภาค คือ การศึกษาภาคบังคับ และภาคศึกษาพิเศษ ซึ่งเป็นระดับสูงขึ้นไปจากภาคบัง
 คับ การศึกษาประโยคมูลศึกษาได้เปลี่ยนเป็นประถมศึกษา และมี 3 ชั้น แต่โรงเรียน
 ส่วนมากจะมีชั้นเตรียมอายุระหว่าง 6-7 ปี และเข้าเรียนชั้นประถมปีที่ 1 เมื่ออายุ 8
 ปี เมื่อจบชั้นประถมปีที่ 3 แล้ว ถ้าไม่เรียนชั้นสูงต่อไปก็จะต้องเรียนชั้นประถมปีที่ 4
 และ 5 เพื่อเรียนวิชาชีพขั้นต้น ดังนั้น ชั้นประถมศึกษาจึงแบ่งเป็นสายสามัญ 3 ชั้น และ
 สายอาชีพ 2 ชั้น สำหรับนักเรียนที่สำเร็จสายสามัญประสงค์จะเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษา
 ก็จะเรียน 3 ตอน ตอนต้นและตอนกลางมีคอนละ 3 ชั้น ส่วนตอนปลายมี 2 ชั้น
 เมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายแล้วสามารถต่อระดับอุดมศึกษาต่อไปอีกได้

4. โครงการศึกษา พ.ศ.2464 โครงการศึกษานี้แบ่งประถมศึกษา ออกเป็นประถมศึกษาสามัญ 3 ชั้น และวิสามัญอีก 2 ชั้น ทั้งนี้ เพื่อสอดคล้องกับการศึกษาภาคบังคับตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ.2464 โดยเริ่มนำการศึกษาภาคบังคับ ทั้งชั้น เรียบและอายุมารวมกันเป็นครั้งแรก

หลังการ เปลี่ยนแปลงการปกครอง

ตั้งแต่ เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง พ.ศ.2475 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน มีแผนการศึกษาชาติ 5 ฉบับ ซึ่งมีเนื้อหาสาระคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ดังนี้

1. แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2475 ในปีเดียวกันกับการ เปลี่ยนแปลง ระบอบการปกครองใหม่ การจัดตั้งสภาการศึกษาและประกาศใช้แผนการศึกษาของชาติ ขึ้นใหม่ ตามแผนนี้ประถมศึกษาแบ่งออกเป็น 6 ชั้น ประกอบด้วยสายสามัญศึกษา 4 ชั้น และสายวิสามัญศึกษา 2 ชั้น กล่าวคือ ถ้าจบชั้นประถมปีที่ 4 แล้วไม่เรียนต่อในระดับ มัธยมศึกษา ก็ต้อง เรียนสายวิสามัญศึกษาอีก 2 ปี

แผนการศึกษานี้ได้ เปลี่ยนระบบการศึกษา เป็นแบบใหม่หลายประการ เช่น การกำหนดให้จัดการศึกษาครบองค์สาม คือ จริยศึกษา พุทธิศึกษา และพลศึกษา และ เปลี่ยนชื่อจาก "โครงการศึกษา" เป็น "แผนการศึกษาชาติ"

2. แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2479 แผนการศึกษาชาตินี้ได้คัดถอน การศึกษาสามัญจาก 12 ปี เป็น 10 ปี คือ ประถมศึกษา 4 ชั้น มัธยมศึกษาตอนต้นและ ตอนปลายตอนละ 3 ชั้น ผู้ที่จะศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาก็ เรียนระดับ เตรียมอุดมศึกษา อีก 2 ปีก่อน ส่วนสายอาชีวศึกษา แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ชั้นต้น ชั้นกลางและชั้นสูง รับช่วงต่อจากสามัญศึกษาในระยะที่สุกปรโยค

3. แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2494 เป็นการ เปลี่ยนแปลงระบบการศึกษ โดยระดับประถมศึกษายังคงมี 4 ชั้น แต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแบ่งออกเป็น 3 สาย คือ สายวิสามัญศึกษา สามัญศึกษา และอาชีวศึกษา แต่ละสายมี 3 ชั้น ส่วนระดับ มัธยมศึกษาตอนปลายแบ่งเป็น 2 สาย โดยตัดสามัญศึกษาออกไป

4. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2503 เนื้อหาสาระของแผนการศึกษานี้ เปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาเกินมาก ระดับประถมศึกษาแบ่งออกเป็นประโยคประถมศึกษาตอนต้น 4 ชั้น และตอนปลาย 3 ชั้น ระดับมัธยมศึกษาแบ่งเป็น 2 ตอน คือ

นักเขียนควยสิ่งที่มีนักเรียนนำไปประพฤติปฏิบัติ ถ้าพ่อแม่ผู้ปกครองและประชาชนทั่วไปเข้าใจ และยอมรับ ก็เปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิต เป็นไปตามที่นักเรียนนำไปปฏิบัติ แผลพาก็เป็นผลทำให้มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชนตามที่โรงเรียนให้การศึกษานักเรียนไป นำเป็นการให้การศึกษาโดยทางอ้อมแก่ชุมชนส่วนหนึ่ง

การที่โรงเรียนให้การศึกษานักเรียนไปนั้น โรงเรียนองค์การศึกษาอย่างรอบคอบแล้วว่าสิ่ง เหล่านั้นมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของนักเรียนอย่างแท้จริง แต่ชุมชนไม่เข้าใจไม่ยอมรับในสิ่งที่โรงเรียนให้การศึกษานักเรียนไปก็จะเป็นปัญหาแก่การปรับตัวและการดำเนินชีวิตของนักเรียน โรงเรียนจำเป็นต้องหาทางให้การศึกษากลุ่มชน เพื่อให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงในชุมชน สัมพันธ์สอดคล้องกับที่โรงเรียนให้การศึกษานักเรียนไป ทั้งนี้เพื่อความสุขความเจริญก้าวหน้าของนักเรียน ประชาชนและชุมชนนั้น

2. เพื่อให้ประชาชนเข้าใจโรงเรียน โรงเรียนเป็นสถาบันการศึกษาที่สำคัญของชุมชน การถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน พัฒนาชุมชน ถ้าชุมชนไม่เข้าใจโรงเรียน ไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของโรงเรียน ไม่เข้าใจสิ่งที่โรงเรียนมุ่งกระทำและดำเนินการอยู่ ชุมชนก็จะไม่รับรู้ ไม่สนใจในสิ่งที่โรงเรียนจัดขึ้น ไม่สนับสนุนให้ความร่วมมือสิ่งที่โรงเรียนมุ่งทำอยู่เพื่อชุมชนก็จะไม่มีประโยชน์ เพราะชุมชนไม่ยอมรับ ไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง นอกจากนั้นชุมชนยังอาจมีเจตคติไม่ดีต่อโรงเรียน สิ่งที่โรงเรียนจัดทำไป นอกจากชุมชนไม่ยอมรับแล้ว ยังเป็นปัญหาแก่นักเรียนในการที่จะนำสิ่งที่โรงเรียนอบรมสั่งสอนไปใช้ในชีวิตรวย.

3. เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม การที่โรงเรียนทำหน้าที่พัฒนาทรัพยากรของชุมชนและในเวลาเดียวกันพัฒนาชุมชนไปควย จำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนจะคงเข้าใจชุมชน ระบุปัญหาความต้องการของชุมชน ระบุความคิดความเชื่อ ตลอดจนเจตคติของชุมชนในเรื่องที่จำเป็นจะคงปรับปรุงแก้ไข การให้ประชาชนมีส่วนร่วม ให้ประชาชนมีส่วนร่วม ให้ประชาชนยอมรับว่าสถานศึกษาหรือโรงเรียน เป็นสถาบันสำคัญของชุมชน เป็นสิ่งมีค่าของทุกคนในชุมชน ในฐานะที่มีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการช่วยเหลือปรับปรุงส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าให้แก่ทุกคนในชุมชน ช่วยแก้ปัญหาชีวิตของ ทำให้การ เป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนดีขึ้น ทุกคนพร้อมที่จะให้การร่วมมือในการแสดงออกให้เห็น ในข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เพราะทุก

คนมีความรู้สึกร่วมกันในการ เป็น เจ้าของโรงเรียน ทำให้ทุกคนกล้าติกล้าชมโรงเรียนด้วยความจริงใจ โรงเรียนก็ขอเสนอแนะและขอคิดเห็นที่มีค่าและเป็นประโยชน์มากขึ้น

ในการให้ประชาชนมีส่วนร่วม นอกจากโรงเรียนจะได้รับความร่วมมือ ความคิดเห็นและขอเสนอแนะต่าง ๆ จากประชาชนแล้ว สิ่งสำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งคือ ทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาความมุ่งหมายและการดำเนินงานต่าง ๆ ของโรงเรียน ทำให้เป็นผลดีต่อการปรับปรุงงานทุก ๆ ด้านของโรงเรียน

4. ในการที่โรงเรียนพัฒนาเองให้เจริญก้าวหน้าสอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าของการศึกษานั้น โรงเรียนจะคงพิจารณาถึงความเจริญก้าวหน้าของชุมชนด้วย ถ้าโรงเรียนก้าวหน้าเร็วจนเกินไป จนชุมชนเจริญก้าวหน้าตามไม่ทันนั้นจะทำให้เกิดปัญหาขึ้น คือชุมชนจะไม่ให้ความร่วมมือ เนื่องจากมองเห็นไปว่าสิ่งที่โรงเรียนจัดทำดำเนินการอยู่นั้น ไม่สามารถช่วยเหลือปรับปรุงแก้ปัญหาของชุมชนได้ โรงเรียนจึงจำเป็นต้องมองห้ถึงความเจริญก้าวหน้าของการศึกษาไปพร้อม ๆ กับความเจริญก้าวหน้าในหลาย ๆ ด้านของชุมชน โรงเรียนคงพิจารณาจัดทำในสิ่งที่ชุมชนสามารถเรียนรู้และเข้าใจได้ ยอมรับได้ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง สนับสนุนให้ความร่วมมือได้ แล้วโรงเรียนจึงค่อย ๆ พัฒนาไปสู่เป้าหมายเรื่อย ๆ อย่างสม่ำเสมอตามจังหวะและโอกาสที่ชุมชนสามารถจะเข้าใจและยอมรับได้

การให้ชุมชนเห็นความก้าวหน้าของการศึกษานั้น คงให้ชุมชนมองเห็นความก้าวหน้าด้วยความชื่นชมยินดีและยอมรับ พร้อมทั้งจะนำไปปรับปรุงกระสวนชีวิตของคนได้ สิ่งที่โรงเรียนทำอยู่คงสัมพันธ์กับความคงค้ำของชุมชน

5. เพื่อให้ประชาชนสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียน โรงเรียนจะเจริญก้าวหน้าได้คงอาศัยการสนับสนุนช่วยเหลือจากประชาชน ทั้งกำลังทรัพย์ กำลังกาย และกำลังความคิดของประชาชนคงยอมรับว่า โรงเรียน เป็นสถาบันที่มีค่าของชุมชน

ในการให้ประชาชนให้ความช่วยเหลือสนับสนุนโรงเรียนนั้น โรงเรียนคงให้เกียรติและยอมรับนับถือประชาชนเหล่านั้นด้วย ใหม้สิทธิ มีเสียงในการเสนอแนะแสดงความคิดเห็น โรงเรียนคงพร้อมที่จะยอมรับขอเท็จจริงและความคิดเห็นที่มีค่าทั้งหลาย โรงเรียนคงมีใจกว้างและไม่ถือ เป็นความเสื่อมเสียเกียรติของบุุบริหารและครูอาจารย์ของโรงเรียนในการรับขอเสนอแนะของประชาชนมาปฏิบัติ โรงเรียนคงยอมรับว่า ประชาชนเหล่านั้นเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของโรงเรียน และเป็นเจ้าของโรงเรียนด้วย

การที่ประชาชนสนับสนุนช่วยเหลือด้านการเงินแก่โรงเรียนนั้น โรงเรียน
 คงถือว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น ที่จะก่อให้เกิดประชาชนมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ ูเห็น
 รวมวางแผนการใช้จ่ายเงินเหล่านั้นควย ทั้งนี้เพื่อให้เขารู้สึกภาคภูมิใจที่เขาเป็นส่วน
 หนึ่งของโรงเรียน ที่สำคัญที่สุด คือ เป็นการ เปิดเผยให้เห็นความบริสุทธิ์ของโรงเรียน
 ที่ใช้จ่ายเงิน เพื่อบุคลากรของพวกเขาและเพื่อประชาชนในชุมชนนั้นอย่างแท้จริง เมื่อ
 เป็นเช่นนี้ โรงเรียนก็จะได้รับการสนับสนุนร่วมมือยิ่ง ๆ ขึ้น

6. เพื่อแก้ไขภาพพจน์ของครู การที่โรงเรียนกับชุมชนไม่ประสานสัมพันธ์กัน
 ทำให้เกิดปัญหามีความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน เพราะต่างฝ่ายต่างไม่เข้าใจกัน มีบ่อย
 ครั้งที่ครูและโรงเรียนถูกกล่าวหา ถูกตำหนิว่าทำไมถูก控告เหมาะสม เช่น ให้นักเรียน
 ใช้จ่ายเงินเพิ่มขึ้นโดยไม่จำเป็น ครูไม่ให้ความเป็นธรรมแก่นักเรียน ครูไม่สนใจในการ
 สอน การทำงาน เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่ไม่เป็นผลดีแก่ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน
 กับชุมชน ทำให้โรงเรียนเสียชื่อเสียง เชื่อมศรัทธาแก่ประชาชน ครูไม่มีกำลังใจในการ
 ทำงาน ที่สำคัญที่สุด คือ ไม่เป็นผลต่อการศึกษา

การสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จะช่วยขจัดปัญหาต่าง ๆ
 ข้างตนไคอย่างที เนื่องจากเมื่อโรงเรียนกับชุมชนสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน ครูก็เปิดเผย
 และประชาชนทั่วไปก็สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทำความเข้าใจกันได้ ประชาชนเป็น
 ส่วนหนึ่งของโรงเรียน สามารถรู้เห็น เข้าใจจุดหมายการปฏิบัติงานของครูและโรงเรียน
 สามารถให้ขอ เสนอแนะความคิดเห็นในการแก้ไขปรับปรุงโรงเรียน ประชาชนก็เข้าใจ
 โรงเรียนก็ เข้าใจเจตนาในการกระทำต่าง ๆ ของครูไคก็ ถ้ามีข้อสงสัยใด ๆ ก็สามารถ
 สอบถามไคโดยตรงไค ชาวสื่อในทางเสื่อมเสียก็จะไม่เกิดขึ้น แม้จะเกิดขึ้นก็จะไม่ทำให้
 ประชาชนเชื่อไค ครูที่ทำงานไคก็จะได้รับการยกย่อง เชื่อถือจากประชาชนมากขึ้น ทำให้
 เป็นกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ส่ง เสริมการทำงานของครูยิ่งขึ้น ภาพพจน์ของครู
 ก็ดีขึ้น

7. เพื่อปรับปรุงหลักสูตรและการ เรียนการสอน การที่โรงเรียนจะปรับปรุงหลัก
 สูตรและการ เรียนการสอน ให้สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชุมชน เป็นประโยชน์อย่างแท้จริงคือ
 การก้าวรค์ชีวิตของนักเรียนและชุมชนนั้น เป็นความจำเป็นอย่างยั้งที่โรงเรียนจะต้องมี
 ความรู้ ความเข้าใจในปัญหาความคองการต่าง ๆ ของชุมชน เพื่อนำความรู้ ความเข้าใจ
 เกี่ยวกับชุมชนมาปรับปรุงหลักสูตรและการ เรียนการสอนให้ไคผลดีขึ้น

ในอีก โรง เรียบไม่คำนึงถึงปัญหาความต้องการของชุมชน โรง เรียบ
 ท่าตามที่โรง เรียบต้องการและไ้รับมอบหมายมา สิ่งที่ยู เรียบไ้รับจึงไม่สัมพันธ์เหมาะ
 สมที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน บางครั้งไม่เหมาะสมกับชุมชนนั้น หลักสูตรที่
 ก็จะต้องสนองความต้องการคานคาง ๆ ของชุมชนไ้ การที่หลักสูตรจะสนองความตอง
 การของชุมชนไ้ หลักสูตรนั้นก็ตองมาจากความต้องการของชุมชน

8. เพื่อการศึกษาพัฒนาชุมชน การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรง เรียบ
 กับชุมชน ทำให้โรง เรียบมีความรู้ความเข้าใจชุมชนก็ ทั้งในกานทรพยากรของชุมชน
 ปัญหาและความตองการของชุมชน ซึ่งโรง เรียบจะไ้ไ้ความรูคานคาง ๆ เหล่านั้นมา
 ปรับปรุงหลักสูตร โปรแกรมและโครงการคาง ๆ ให้เหมาะสม ในอันที่จะให้การศึกษาแก่
 นั้เรียนและประชาชน เพื่อนำผลการเรียนรู้ไปปรับปรุง แก้ไขปัญหาและอุปสรรคคาง ๆ
 ของชุมชน ชุมชนจะไ้พัฒนาไปในทางที่เหมาะสมไ้ นอกจากนั้น การที่ชุมชนกับโรง เรียบ
 มีความสัมพันธ์อันดีคอกันนั้น ทำให้คางฝ่ายคาง เข้าใจกัน เป็นอันไ้ มีการประสานสัมพันธ์
 ร่วมมือกัน พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน นำความคิดเห็นขอ เสนอแนะคาง ๆ
 ที่จาวพากวย เหตุผล มีความเข้าใจความตองการ ความจำเป็น ความคิดเห็น เจคคค
 ปัญหาอุปสรรคคาง ๆ ของชุมชน โรง เรียบไ้สามารถวางแนวทางและแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร
 การ เรียบการสอนโปรแกรมและโครงการคาง ๆ ของโรง เรียบให้เหมาะสมสอดคล้อง
 คลอกกับความตองการของชุมชน ในอันที่จะพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าไปในทิศทางที่
 ประสงค์ไ้

ศูนย์วิทยทรพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย